

Zákon o přeměnách obchodních korporací: aplikační praxe a klíčová judikatura očima autora komentáře

Velká novela zákona o přeměnách obchodních korporací č. [162/2024](#) Sb. přinesla zásadní změny, které harmonizují českou a evropskou právní úpravu a reagují na specifické potřeby místního právního prostředí. Jaké změny z novely jsou nejvýznamnější a jaké aplikační problémy přináší zákon v praxi? Která judikatura je v této oblasti za poslední dobu nejdůležitější? O tom, ale i o tvorbě komentáře Wolters Kluwer k zákonu hovoří jeho hlavní autor Milan Sivý.

Které změny z velké novely zákona o přeměnách obchodních korporací považujete za nejzásadnější?

Velká novela jednak implementuje evropskou směrnici 2019/2121, a jednak jde v řadě bodů vědomě nad rámec této směrnice a adresuje některá česká specifika a pokrývá vybrané mezery, na které v minulosti narážela praxe. Jelikož česká právní úprava v minulosti (před velkou novelou) překračovala rámec evropské regulace a z vlastní iniciativy upravovala i takové formy přeshraničních přeměn, které unijní právo dříve výslovně neregulovalo (konkrétně přeshraniční rozdělení, přeshraniční přemístění sídla a přeshraniční převod jmění), novela uvádí českou úpravu do souladu s požadavky plynoucími ze změnové směrnice. Kromě řady jednotlivých změn bych zde specificky zmínil zejména zcela novou úpravu pro osvědčení zákonnosti přeshraniční přeměny vydávaného notáři a posílení ochrany věřitelů, společníků a zaměstnanců při přeshraničních přeměnách. Současně však česká úprava šla v některých aspektech opět nad rámec požadavků směrnice. Zejména novela výslovně rozšířila využitelnost přeshraničních přeměn i na přemístění sídla mezi Českou republikou a třetími státy (§ 384ea a § 384q), které směrnice výslovně neupravuje a jejichž režim byl v českém prostředí dříve sporný (zejména pokud šlo o případné použití relevantních ustanovení občanského zákoníku o přemístění sídla na tyto případy).

Druhou oblastí je úprava pravidel pro oceňování jmění a výběr znalců pro účely zákona o přeměnách.

Třetí oblastí jsou pravidla pro splnění publikační povinnosti.

Čtvrtou významnou změnou je zavedení nové formy přeměny - vyčlenění (§ 243 odst. 1 písm. c) a násl.). Vyčlenění představuje novou formu rozdělení, při níž rozdělovaná společnost nezaniká a definovaná část jejího jmění přechází na nově zakládanou nebo existující nástupnickou společnost, s tím, že je možná i kombinace těchto forem vyčlenění.

Pátou oblast tvoří změny pravidel v ochraně věřitelů. Pokud se v důsledku přeměny zhorší dobytost jejich dosud nesplatných pohledávek ze závazků vzniklých před zveřejněním, resp. uveřejnění projektu přeměny (což se nově vztahuje i na pohledávky budoucí a podmíněné), mohou nově věřitelé těchto pohledávek požadovat dostatečné zajištění u soudu, a to do tří měsíců od zveřejnění či uveřejnění projektu přeměny.

Velká novela zároveň přináší celou řadu dalších větších či menších změn - od úprav obsahu projektů

přeměn, přes zjednodušení některých postupů u fúzí a rozdělení, sjednocení a zpřesnění běhu lhůt při rozhodování per rollam a další technické změny a vylepšení, které ve větší míře detailu popisujeme v našem komentáři k zákonu přeměnách.

Jaké jsou nejčastější aplikační problémy, se kterými se ve své praxi setkáváte v souvislosti s tímto zákonem?

V praxi dnes nejčastěji narážíme na čtyři okruhy nejasností a aktuálních aplikačních problémů.

Za prvé je to otázka zpřístupnění upozornění pro věřitele, zástupce zaměstnanců (popř. zaměstnance) a společníky na internetových stránkách společnosti v případě publikace projektu přeměny uložením do sbírky listin dle § 33. Pokud zúčastněná osoba volí publikaci projektu přeměny uložením do sbírky listin, musí současně zpřístupnit na svých internetových stránkách rovněž samotné upozornění pro věřitele, zaměstnance a společníky (podle § 33 odst. 1 písm. b) a § 33 odst. 3). Nejasnost zde spočívá zejména v tom, zda je pro aplikaci této povinnosti rozhodující faktický stav (tj. zda daná společnost má reálně zřízené internetové stránky) anebo právní povinnost dané společnosti mít tyto stránky zřízeny (bez ohledu na to, zda daná společnost skutečně tuto povinnost splnila a dané stránky zřídila). Dle konzervativnějšího (a z mého pohledu správnějšího) výkladu je rozhodující, zda právní úprava ukládá dané společnosti právní povinnost internetové stránky zřídit. Což u akciových společností znamená, že předmětné oznámení musí na svém webu zpřístupnit prakticky vždy, protože mají zákonnou povinnost zřídit a udržovat internetové stránky a na nich publikovat zákonem vyžadované informace (§ 7 ZOK). V důsledku toho část notářů vyžaduje, aby i akciové společnosti, které v praxi internetové stránky zřízené nemají, zřídily alespoň jednoduchou internetovou stránku a zpřístupnily na ní dané upozornění pro věřitele, zaměstnance a společníky, případně předložily notáři čestné prohlášení o splnění této povinnosti.

Druhý okruh aplikačních problémů souvisí s přeshraničními přeměnami a nově zavedenou vazbou na evropský systém propojení rejstříků (Business Registers Interconnection System (BRIS)). BRIS je sice provozován na úrovni EU a propojuje národní rejstříky, implementace funkcionalit pro „mobility“ agendu se ale mezi jednotlivými státy rozbíhá nerovnoměrně a v českém prostředí stále vážne a často nefunguje (typicky u přemístění sídla). Kolegové se rovněž setkávají s tím, že např. osvědčení pro přeshraniční přeměnu si ještě notář stále nemůže stáhnout z ciziny dálkově (byť to § 59z odst. 6 stanoví).

Třetím praktickým problémem je přímý zápis do obchodního rejstříku při přemístění sídla do České republiky. Problém spočívá ve skutečnosti, že při přemístění sídla do České republiky sepisuje notář pouze osvědčení pro zápis do obchodního rejstříku (§ 59z). Zákon o veřejných rejstřících však vyžaduje, aby přímý zápis notář provedl jen tehdy, mají-li zapisované skutečnosti podklad v „podkladovém notářském zápisu“ ve smyslu notářského řádu, kterým je buď notářský zápis pro zápis do veřejného rejstříku (notářský zápis o právním jednání) podle § 70 notářského řádu nebo notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle § 80a notářského řádu. Osvědčení pro zápis do obchodního rejstříku podle § 59z však není ani jedním ze dvou zmíněných podkladových notářských zápisů a zápis přemístění sídla do České republiky by tak měl zřejmě provádět pouze rejstříkový soud. Takový postup je však pro zúčastněné společnosti neefektivní, neboť notář je seznámen s celým procesem přemístění sídla od počátku a má k dispozici všechny listiny potřebné pro provedení zápisu do obchodního rejstříku. Praxe notářů při provádění přímých zápisů přemístění sídla do České republiky pak není jednotná, neboť zákonný podklad pro zápis do obchodního rejstříku chybí. Právní úprava by si zde zasloužila precizaci tak, aby osvědčení dle § 59z bylo výslovně přijatelné jako podklad pro přímé zápisy notářem v těchto případech.

Čtvrtý problém se objevuje tam, kde zákon o přeměnách sice umožňuje, aby se přeměna

neschvalovala valnou hromadou (např. u zanikající společnosti při fúzi podle § 95b odst. 6), při zápisu do obchodního rejstříku notářem však může notář požadovat i notářský zápis o schválení přeměny v zanikající společnosti (byť jej zákon o přeměnách nevyžaduje). Dle zákona o veřejných rejstřících totiž notář pro zápis přeměny totiž u dané společnosti opět potřebuje podkladový notářský zápis ve smyslu zákona o veřejných rejstřících. Z ekonomického hlediska se tak podstatně navyšují náklady na přeměnu. Dotčené osoby by to mohlo vést k tomu, aby si zajistili zápis do obchodního rejstříku přes soud (což je u přeměn, kde notář musí být přítomen, dost neefektivní postup).

Tyto body nejsou jen otázkou výkladu či aplikace zákona o přeměnách, ale i průnikem změn vyvolaných velkou novelou a stávajícími rejstříkovými a notářskými předpisy a aktuálním stavu BRIS. Bylo by z mého pohledu užitečné, pokud by další technické novely – případně výkladová stanoviska ministerstva či Notářské komory – vyjasnili roli notáře v těchto případech a daly tak praxi jasný návod, jak zde postupovat bez dodatečných nákladů a zdržení.

Která místa v právní úpravě jsou podle vás sporná? Jak by bylo vhodné je upravit?

Již v rámci legislativního procesu bylo identifikovaných několik sporných či problematických míst, které se bohužel nepodařilo zákonodárci před přijetím velké novely napravit. Dovolil bych si zde stručně zrekapitulovat nejčastěji zmiňované sporné body, na které v této souvislosti upozorňuje odborná veřejnost - zejména pan profesor Dědič a kolegové. V chronologickém pořadí dle výskytu v zákoně o přeměnách jde o tato témata:

Ve vztahu k uveřejnění zprávy o přeshraniční fúzi je problematická poslední věta § 59p odst. 7. Tato stanoví, že pokud se při přeshraniční fúzi nemá konat valná hromada nástupnické společnosti, určí se lhůta pro plnění publikačních povinností přiměřeně dle § 95b odst. 3 nebo § 120 odst. 1. Taková situace ale zřejmě nemůže nastat, protože přeshraniční fúzi vždy schvaluje alespoň valná hromada nástupnické společnosti (59qa odst. 1; § 180 odst. 2 a § 211.). Ustanovení je tedy v této části neaplikovatelné a zasloužilo by si legislativní opravu či vyjasnění. Obdobný problém je v § 59q odst. 4, který ve vztahu k uveřejnění znalecké zprávy o přeshraniční přeměně opět odkazuje na přiměřené použití § 95b odst. 3 nebo § 120 odst. 1 v případech, kdy se nemá konat valná hromada nástupnické společnosti při přeshraniční fúzi. Ani tato varianta u přeshraniční fúze nenastává, takže i zde by bylo vhodné text upravit.

Dále, k právu na vystoupení společníka při přeshraničních přeměnách podle § 59r se pojí následující technické nepřesnosti. Za prvé, zákon váže splatnost vypořádacího podílu na zápis přeměny do obchodního rejstříku (§59r odst. 4), ačkoliv správnější by zde bylo splatnost navázat den účinnosti přeshraniční přeměny (nikoliv její zápis do obchodního rejstříku) - a to z důvodu, že datum účinnosti přeměny a jejího zápisu do obchodního rejstříku se může lišit. Obdobně, přiměřenost vypořádacího podílu společníka české kapitálové společnosti při vystoupení v důsledku schválení přeshraniční přeměny zákon posuzuje ke dni zápisu přeměny do obchodního rejstříku (§ 59r odst. 5), ačkoliv správnější by i zde bylo toto posouzení činit ke dni účinnosti přeměny. Za zmínku stojí i technická mezera u způsobu oznámení adresy elektronické pošty pro doručení prohlášení o vystoupení při rozhodování per rollam. Zákon (§ 59r odst. 3) vyžaduje uvedení adresy v pozvánce na valnou hromadu, ale neřeší, jak se má adresa oznámit, pokud se rozhoduje mimo ni. V těchto případech by daná adresa měla být zřejmě uvedena nejpozději při zaslání návrhu rozhodnutí per rollam. Zákon rovněž neupravuje, jakým způsobem se má adresa oznámit v případech, že bude oznamována mimo pozvánku na valnou hromadu.

V části o vnitrostátních fúzích a jejich vazbě na přeshraniční fúze působí rozpaky vztah § 95b a § 180 odst. 2. Problém nastává u zjednodušených přeshraničních fúzích společnosti s ručením omezeným,

kdy § 180 odst. 2 vylučuje použití § 95b, avšak právě § 95b odst. 4 upravuje lhůtu pro publikaci projektu přeměny v případech, kdy se nemá konat valná hromada zanikající společnosti (v případě akciové společnosti není aplikace obdobného ustanovení vyloučena (viz § 120 odst. 2)). Vyloučení celého § 95b je zřejmě omylem a souhlasím s názorem, že § 95b odst. 4 je potřeba na zjednodušené přeshraniční fúze společností s ručením omezeným aplikovat.

Závěrem, ustanovení týkající se přeshraničních rozdělení obsahuje dvě textové nepřesnosti v § 336d. Odstavec 3 stanoví, že dokumenty se mají u české společnosti s ručením omezeným rozesílat společníkům „dnem předcházejícím“ rozeslání návrhu rozhodnutí per rollam, ačkoliv ve všech obdobných případech se dokumenty zasílají současně s návrhem rozhodnutí. Jedná se o zřejmě o legislativní omyl, který by měl být opraven. Odstavec 4 pak odkazuje na § 306a a předpokládá, že může nastat případ, kdy se při přeshraničním rozdělení nemá konat valná hromada žádné ze zúčastněných společností. Toto ustanovení tudíž zřejmě nelze použít, jelikož § 336a odst. 2 vylučuje aplikaci §306a.

Společným jmenovatelem těchto bodů je, že nevyžadují koncepční přepracování zákona, nýbrž jednotky technických úprav a opravy chybných odkazů. Pokud by se tyto body zpřesnily krátkou „technickou“ novelou, významně by to ulevilo aplikační praxi a omezilo prostor pro zbytečné procesní riziko.

Které judikáty týkající se přeměn obchodních korporací z poslední doby jsou podle Vás nejzásadnější? Jak ovlivňují interpretaci zákona?

Z poslední doby bych zmínil zejména čtyři civilní judikáty a doplnil bych k nim několik důležitých rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z oblastí daní.

V kontextu insolvenční kauzy potvrdil Nejvyšší soud, že i samotný projekt přeměny lze za určitých podmínek napadnout odpůrcí žalobou podle § 235 a násl. insolvenčního zákona, a otevřel tím prostor pro přezkum transakcí prováděných před úpalkem dlužníka (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 ICdo 133/2020 ze dne 30. 9. 2022).

Z hlediska corporate governance bych zmínil závěr Nejvyššího soudu k určitosti usnesení valné hromady ve fázi přípravy přeměny. Soud potvrdil, že valná hromada může dát statutárnímu orgánu obecný pokyn pokračovat v přípravě projektu rozdělení a takové usnesení není pro neurčitost neplatné. Rozlišil přitom neurčitost a obecnost a výslovně uvedl, že se nevyžaduje, aby už samotné „pověření k přípravě“ přeměny obsahovalo bližší konkretizaci mechanismu přeměny (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 955/2022 ze dne 9. 2. 2023 navazující na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1993/2019 ze dne 11. 9. 2019).

Dále, se Nejvyšší soud zabýval rozdílem mezi převodem a přechodem vlastnického práva při přeměně (rozdělení odštěpením sloučením) a související otázkou, zda předkupní právo předkupníka k pozemku „spustí“ už při přeměně anebo až při případném dalším dispozičním převodu ze strany nástupnické osoby. Nejvyšší soud zde potvrdil závěr, že přechod vlastnického práva k předmětnému pozemku na základě přeměny dotčené společnosti představuje tzv. jiný způsob nabytí vlastnického práva ve smyslu § 2144 odst. 2 o. z. (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1879/2022 ze dne 27. 2. 2024). Samotná přeměna tedy předkupní právo neaktivuje, ale nový nabyvatel je jím vázán při následném zcizení. U nemovitých aktiv po rozdělení to eliminuje riziko, že by se předkupníci domáhali převodu hned po účinnosti rozdělení.

V neposlední řadě, za zmínku stojí i usnesení k odštěpení sloučením, které zcela jasně říká, že

vlastnické právo k nemovitostem přechází na nástupnickou společnost účinností přeměny a vklad do katastru má v tomto případě pouze deklaratorní účinky (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2109/2023 ze dne 28. 2. 2024).

Z rozhodnutí správních soudů v kontextu procesního nástupnictví po přeměně Nejvyšší správní soud dovodil, že nástupnická společnost má mít možnost pokračovat ve správním soudnictví, zanikne-li žalobce fúzí sloučením už po pravomocném uložení sankce a ta byla zaplacená. Důvod je jednoduchý: zrušení nezákonného sankčního rozhodnutí se může reálně projevit v majetkové sféře nástupníka, protože převzal jmění snížené o zaplacenou pokutu (rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 1 As 173/2020-24 ze dne 17. 8. 2020).

U daňového rozsudku ke „časovému testu“ Nejvyšší správní soud potvrdil, že speciální pravidlo o nepřerušení testu se vztahuje jen na výměnu akcií o stejné celkové jmenovité hodnotě. Prakticky řečeno, pro zachování kontinuity testu musí být provedena výměna „za stejné“ akcie v tom smyslu, že celková jmenovitá hodnota zůstává stejná. Jakmile se jmenovitá hodnota navýší, běží test znovu od okamžiku výměny či přeznačení (rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 8 Afs 246/2019-67 ze dne 31. 8. 2021).

V rámci posouzení možného zneužití práva ve věci Teleplan Nejvyšší správní soud potvrdil, že úroky z akvizičního financování mohou být daňově uznatelné, pokud mají reálný ekonomický smysl a správce daně neprokáže subjektivní prvek zneužití práva (rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 Afs 246/2022-61 ze dne 25. 6. 2024).

Naopak, ve věci VAG však Nejvyšší správní soud přisvědčil závěru o zneužití práva. Pro praxi to znamená, že obdobné transakce obstojí jen tehdy, pokud dotčené osoby dostatečně prokážou jejich ekonomické opodstatnění a fakt, že nejsou konstruovány primárně za účelem získání daňové výhody. (rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 Afs 195/2022-51 ze dne 26. 7. 2024).

Autorský tým komentáře tvoří tým 17 odborníků. Jakým způsobem jste při tvorbě komentáře spolupracovali?

Autorský tým jsem záměrně poskládal napříč profesemi - převážně z advokátů se specializací na přeměny, doplněných o notáře a daňové poradce. Témata jsme si rozdělili podle profesního zaměření a praktické zkušenosti jednotlivých autorů. A protože jsme komentář chtěli vydat co nejdříve po účinnosti velké novely, tomuto cíli odpovídá i početnější autorský kolektiv - právě jeho velikost nám umožnila rychle pokrýt všechny klíčové oblasti a finalizovat komentář v relativně krátkém čase. Věřím, že komentář přispěje k lepší orientaci v aktuální podobě zákona o přeměnách a stane se užitečnou pomůckou při jeho každodenní aplikaci.

Komentář je součástí nabídky ASPI v právním oboru Korporátní právo včetně Průvodce.

Více informací o knize >>> [zde](#).

Další články:

- [Klíčový pro střední a východní Evropu: Český bankovní sektor si udržuje stabilní a ziskovou pozici](#)
- [LEAGLE.ONE: Škola jako místo setkávání: Má být vzdělávání víc než jen předávání znalostí?](#)
- [Vedení BBH posiluje o přední expertku na soutěžní právo z A&O Shearman Ivanu Halamovou Dobíškovou](#)
- [V rámci charitativní akce Měsíc sportu advokátní kanceláře a daňoví poradci vysportovali téměř 400 tisíc korun na podporu projektu Pomozte dětem](#)
- [KOLAROVA LEGAL: Nová advokátní kancelář v centru Prahy míří na špičku korporátního a transakčního práva](#)
- [LEAGLE.ONE: Informace nestačí. Proč vzdělávání bez prožitku selhává](#)
- [LEAGLE.ONE: Prodáváte firmu, nebo kus života? Pravda o rodinných akvizicích](#)
- [Clifford Chance Prague Association jmenuje dva nové Counsels a jednoho Of Counsel](#)
- [Vítězem Zákona roku je flexinovela zákoníku práce, bodovaly také daňové a účetní změny](#)
- [Advokátní kancelář Eversheds Sutherland posiluje svůj nemovitostní tým](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #9: AI - nová infrastruktura světa, nebo přepálený příběh?](#)